

Jak mierzyć oczekiwania inflacyjne konsumentów i niepewność?

Porównanie różnych rodzajów pytań ankietowych w kontekście międzynarodowym

Streszczenie popularnonaukowe¹

Przebieg procesów makroekonomicznych zależy od wielu czynników. Rozwój teorii makroekonomii i badań empirycznych pokazuje, że ważną rolę w tym zakresie odgrywają oczekiwania konsumentów i ich nastroje. Co ciekawe, ostatnie badania potwierdziły, że oczekiwania inflacyjne konsumentów mogą być bardziej istotne we wpływaniu na zmiany cen w gospodarce niż oczekiwania ekspertów. W związku z tym oczekiwania inflacyjne konsumentów są monitorowane i analizowane przez banki centralne, które dostosowują swoją politykę komunikacyjną w celu wpływania na opinie konsumentów. Jednocześnie banki centralne angażują się w rozwój narzędzi pomiaru oczekiwań inflacyjnych i niepewności. Znajduje to odzwierciedlenie w nowych sondażach konsumenckich wdrożonych w ostatnich latach przez banki centralne (np. NY Fed Survey of Consumer Expectations, EBC Consumer Expectations Survey). Sposób zaprojektowania pytań w kwestionariuszach tych ankiet wykorzystywał zgromadzoną wiedzę z zakresu psychologii i metodologii badań ankietowych. Zwrócono uwagę w szczególności na wnioski z badań dotyczących wpływu sposobu sformułowania pytań ankietowych na deklarowane przez respondentów opinie – tak, aby w kwestionariuszu uwzględnić pytania dostarczające wiarygodnych informacji na temat postrzegania inflacji przez konsumentów, ich oczekiwań i niepewności.

Nasz projekt badawczy koncentruje się na pomiarze oczekiwań inflacyjnych konsumentów i związanej z nimi niepewności. Źródłem danych wykorzystywanych w projekcie będą specjalnie zaprojektowane badania ankietowe, które zostaną przeprowadzone w Polsce i rozszerzone na inne gospodarki Europy Środkowo-Wschodniej (Czechy, Węgry, Słowację i Bułgarię). W każdym z tych krajów planujemy przeprowadzić badanie na próbie 1500 respondentów, reprezentatywnej pod względem płci, wieku, wykształcenia oraz wielkości miejsca zamieszkania. W porównaniu z innymi gospodarkami Unii Europejskiej, gospodarki uwzględnione w projekcie charakteryzują się większą zmiennością inflacji oraz większymi odchyleniami w postrzeganiu i oczekiwaniach inflacyjnych w stosunku do rzeczywistej inflacji. Nasz projekt badawczy wypełni istotną lukę informacyjną i dostarczy wniosków, które będą przydatne w projektowaniu i przeprowadzaniu dalszych badań.

Nasze badania empiryczne będą podporządkowane czterem celom badawczym. Przede wszystkim naszym celem jest ocena, na ile konsumenci rozumieją pojęcie inflacji. Aby to osiągnąć, w kwestionariuszu badania ankietowego uwzględnimy różne sformułowania pytań dotyczących przewidywanych zmian cen. Po drugie, posługując się różnymi typami pytań ankietowych oceniamy, w jaki sposób konsumenci wyrażają niepewność swoich oczekiwań. Po trzecie, na bazie odpowiedzi na różne pytania ankietowe porównujemy krótko- i średnioterminowe oczekiwania inflacyjne konsumentów pod względem ich poziomu i niepewności. Po czwarte, oceniamy, w jaki sposób konsumenci reagują na wyzwania w sektorze energetycznym i przewidują zmiany cen paliw w obliczu wydarzeń geopolitycznych i dynamiki rynku, biorąc pod uwagę zarówno aspekty poznawcze, jak i behawioralne.

Opracowując nowe badanie konsumenckie, proponujemy szereg elementów nowatorskich. Np. staramy się mierzyć zarówno percepcję, jak i oczekiwania inflacyjne nie tylko w sposób bezpośredni, ale także pośredni, pytając o zmianę dochodu konieczną do tego, aby konsumenci mogli nabyć taką samą ilość dóbr, jak w okresie referencyjnym. Ponadto stosujemy różne rodzaje pytań, aby ocenić scenariusze, które konsumenci biorą pod uwagę przy przewidywaniu przyszłych zmian cen oraz prawdopodobieństwa subiektywnie przypisywane tym scenariuszom. Oceniamy również wiedzę ekonomiczną respondentów i jej rolę w kształtowaniu się ich opinii na temat zmian cen. Kolejnym nowatorskim elementem naszego projektu badawczego są porównania między krajami w rejonie Europy Środkowej i Wschodniej.

¹ Opracowanie: Tomasz Łyziak (Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk) i Xuguang Simon Sheng (American University).